

23.02.06 ÚVOD DO KOGNITIVNÍ GRAMATIKY

Dr. David Danaher
email: pes@mac.com
mobil: 739 900 411

Konzultační hodiny:
úterý 10.30-11.30 a čtvrtek 9.00-10.00
v kavárně v Městské knihovně

Webová stránka našeho kurzu: <www.novemberfund.org/cogling.htm>

Dnes na hodině:

- Seznamíme se! Jméno, zájmy, zkušenosti s KL, jazyky.
- Úvod do Úvodu do KG: základní principy kognitivního přístupu k sémantice.
- Něco o kurzu.

Úkol:

- Čtení:
  - 1) Laura Janda. 2004. "Kognitivní lingvistika," *Čítanka textů z kognitivní lingvistiky I*, 9-60. Praha: UČJTK FFUK [English version via internet]
  - 2) Neil Bermel. 1993. "Sémantické rozdíly v tvarech českého lokálu," *Naše řeč* 76:4, 192-8. *Otázka*: má toto studium něco společného s KG?
  - 3) Ronald Langacker. 1989. "Introduction" to *Concept, Image, and Symbol* [CIS], 1-32
  - 4) "Prototypicality and the Concept of Phoneme" [na internetu]

Něco o základních principech kognitivního přístupu k sémantice

1. Zakladatel: Ronald Langacker. Od 1976: "Space" Grammar (film *Hvězdné války*, 1977). 1987: *Foundations of Cognitive Grammar* [FCG]. 1989: *Concept, Image, Symbol* [CIS].
2. Vztahy k jiným teoriím. Chomsky a GG. Více méně kompatibilní přístupy: Chafe (discourse), Fillmore (frames/scripts), Lakoff/Johnson (metafora), Talmy (space, force dynamics), Haiman (iconicity), Givón (functional), Fauconnier (mental spaces), Bybee (grammaticalization). A strukturalismus?
3. "Jazyková kognice (linguistic cognition) je prostě kognice: je to komplikovaný jev celkové lidské kognice" (Janda).
4. Význam: "Meaning is what language is all about" (Langacker). Žádný jazykový jev není sémanticky prázdný.
5. Význam není objektivně daná věc. "Smysly nás klamou i v tak obyčejné věci..."; "The football (is) under the table" (Langacker).
6. Gramatika: abstraktní významová struktura. Gramatika a lexikon nejsou odlišné typy významu: jak lexicon, gramatika je "symbolická struktura": "Natural languages are nothing more or less than ways of symbolizing cognition for purposes of communication" (Tomasello).
7. Sémantická struktura není univerzální (neexistuje "hluboká" univerzální sémantická struktura). "When we use a particular construction or grammatical morpheme, we select a particular image to structure the conceived situation for communicative purposes. Because languages differ in their grammatical structure,

they differ in the imagery that speakers employ when conforming to linguistic convention" (Langacker).
"He dropped his keys".

8. "Construal": interpretace, výklad, chápání. Američan / cizinec / člověk / ruštinář / češtinář / lingvista / kognitivist / profesor / (rekreační) tenista. "The lamp is above the table / The table is below the lamp".
"Nado sostrič [u sobaki / sobake] šerst"; "koupit něco [někomu / pro někoho]".

9. Význam je "encyklopedický" (chápeme podle určitého kontextu). "Logical view" versus "Experiential view": "car / auto" [+ neživotné, + konkrétní, + pohyblivé, + samohybný...]. Denotace (ta věc) i konotace ("We're going riding on a freeway of love in a pink Cadillac"). Hranice mezi sémantikou a pragmatikou.

10. Několik klíčových pojmů / termínů (ke kterým se určitě vrátíme).

a) *Domains* (oblasti): Význam určitého slova je chápán ve vztahu k určité sémantické oblasti (určitým sémantickým oblastem): "prsty"; "přepona (geom.)"; "nůž"; "fun". "The meaning of many, perhaps most, linguistic expressions can only be adequately characterized with respect to some large conceptual domain that is not, strictly speaking, a part of its meaning, but only provides a frame for that meaning" (Langacker).

b) *Profile* versus *base* / *profiling*: "ostrov"; "strýc". Význam vyplývá ze specifického vztahu mezi "profile" a "base".

c) *Prototype* / *salience* (prototyp / význačnost).

11. Příklad: "Paroubek sent Klaus a walrus" versus "Paroubek sent a walrus to Klaus". Ty dvě věty mají stejný význam? Ale co znamená "význam"? *Objective content* versus *profiling of certain content elements*. Zoologická zahrada; Antarktida; "I gave the fence a new coat of paint (?a new coat of paint to the fence"; "I cleared the floor for Bill (?I cleared Bill the floor)", ale "I cleared Bill a place to sleep on the floor"; "I baked her a cake" versus "?I mowed her a lawn". Význam = nejen "objektivní" obsah, ale také naše chápání tohoto obsahu v určitém kontextu.

12. Definice jazyka: "A language provides its users with a set of resources for representing thought, and 'doing' Cognitive Grammar consists, to a large extent, in identifying and analysing these resources." (Taylor)

Něco o kurzu

- Spolupráce: zakládáme "českou" variantu KG. Překlad klíčových termínů a pojmů.
- Webová stránka našeho kurzu: rozvrh, internetové odkazy, úkoly atd.
- Prezentace.
- Hlavní témata kurzu: sémantika předložek a prefixů, sémantika pádů (českých a ruských), vid z kognitivního hlediska, otázka gramatické životnosti... a další?
- Čtení.